

ולפייע לבריטים כאילו אין ספר-לכ"ן (מדיניות שהביאה למותו של מפקד ה"אצ"ל, דוד רוזא, בשליחות הבריטים בתבואה שבעיראק). שמיר קיבל את ע"י קרין של יאיר, שתבע להגביר דווקא את המאבק בבריטים בעודה עסוקה במילת-מה בנאצים. סיבה נוספת, שהביאה את שמיר לאירגונו של יאיר, היתה השאיפה להקמת אירגון צבאי עצמאי לחלוטין, ולא אגף צבאי של התנועה הרוויזיוניסטית.

עם פרישת יאיר מאצ"ל, והמשך פעילותו תו האקטיביסטית, החל המצוד הגדול של המישרה הבריטית, בשיתוף-פעולה עם היהודים, אחר חברי האירגון. שוברים בריטים החלו לירות בראש-חוצות בחברי רי המחותרת, כאשר איתרו אותם. בדצמבר 1941 נעצר יצחק שמיר, ששימש אז כסגן מפקד הלח"י (שם האירגון היה אז "אירגון צבאי-לאומי בישראל", להבדיל מן האירגון הצבאי הלאומי בארץ-ישראל) בתל-אביב בדירתו של יושע זטלר, אחד הנועזים שבליחות המחותרת. המעצר נעשה בעזרת מלכודת שהמישט"ר הבריטית הציבה, כשהיא מודרכת על-ידי מידע מדוייק, שקיבלה מגורמים יהודיים.

הבריטים העבירו את יצחק שמיר למחנה-המעצר מיוזע, ששכן לחוף-הים, צפון-בית-לכונ. במיוזע פגש יצחק שמיר בנתן פרידמן-ליין (כיום נתן ילין-מור), המתאר בספרו לוחמי חרות ישראל פגישה זו: "בחור נמרץ-קומה ורחב-גוף, לפתיח תני רחבות, ראשו גדול משהיב היחס כלפי גופו; גבות-עיניו עבותות, מתמזגות לספך אחד של שער. הוא היה ותיק בארץ. כהגיע לזרועה בגנות שלושיב ישלוש, שמעתי את שמועו בתנועת-הנוער. הכל סיפרו בשיבחו והזכירוהו כגער גועים. משיב-מה שמרתי את שמי בויכח רזני. שמחתי לשמע, בעלותי ארצה, שגם הוא הגיע, אף כי לאחר היסוסים, ענבעני מן הרצון לשמור על שלמות המיסגרת הלוהמת, אל מחנה יאיר. לראשונה פגשתי תיו במחנה-המעצר במיוזע. לא הרבינו בשיחות אגב מיל סביב הגדרות, כמנהג המקום. לא היה צורך בזה. גם בשיחות הקצרות די היה שבין זה את העתו של זה. שכן מיכאל * מהיר-תפיסה היה, וגם הפדלי השקפות לא התגלעו בינינו. התקרבנו יותר לאחר שלקח פנימון לובני ציחק עם חבריו לעכו. מיכאל קיבל לידו את האחריות לעניינים במקום. ויתקן כי אירגון, הכרתו היסודית את הארץ ואת הישוי, קשריו הענפים עם אנשי הארץ, גזו וידריו, ובנוסף — העתו השקולה, היראליזם הצמד לתנאי המציאות, ויד עם העוה אישית — כל אלה הכשירוהו להיות ראשון..."

במיוזע קיבל שמיר את אחד מימכת"ביו האחרונים של יאיר, שעליו סיפר: "זה לא היה מיכתב אופטימי. יאיר תיאר בנאמנות, כגולוי-לב נוקב, את תלאות המחותרת: החנוזה הולכת ומתהדקת. אני שים נופלים הריבום. רק בודדים נשארו. ויש בהם חסרי-ניסיון, שקשה להפעילם. אני תובע מכם לברוח ולחזור אל השוררות..." כאשר נהרג יאיר, הפכה פקודתו זו לצוואה, למרות שמרית התבררם היו בבתי-כלא ובמחנות-מעצר בריטיים.

סקרין חוה

איש הרינתו של יאיר היה הלח"י איש אחד בודד. יהושע כהן (המתיר גורר כיום בשדה-בוקר). שהיה יחידו של הבריטים לא הצליחו לעצור למרות שהוכררו פרס על ראשו. יהושע הסתובב בפרדסי כפר-סבא וערענה, עם החברה שלו (אשתו ולעיתו). הוא היה מגודל זקן פרא וניקה את המחותרת מהחורשה. ב-31 באוגוסט 1942, לאחר תכנון קפי דני, יצא מיכאל בלוזית אליהו גילעד תוך ניצול אי-סדרים בספירת-העצירים במחנה-המעצר על-ידי הבריטים, וחזרו למחנה-סן מיוזע ומימות ששכן בין שתי גדרות המחנה. למרות אזהרותיו של ילין-מור, שהגדיר את שותפו לבריחה של יצחק שמיר כבעל נטיית אנרכיסטית-ניהיליסטית, בחר בו יצחק שמיר כשותפו לדרך.

* כינוי-המחותרת הראשון של יצחק יזרניצקי, "שמיר" היה, מאוחר יותר, שם הוהות שבו השתמש שמיר.

במיסקיד-הערב לא נתגלתה הבריחה, ובי מהלך הלילה חלפו השנים על גדרות התיל של המחנה. הם עקפו את עכו הלכו לאורך אפיק נחל קישון, כפר-מסריק. בי הגיעם לקריית-מוצקין ניגש יצחק שמיר לביתו של ידיד, שלווה את שני הבוררים חים באוטובוס לחיפה. שמיר העביר את הידיעה על בריחתו ומקום הימצאי ליהור שז כהן. באותו לילה ישנו השניים בדירת אחיו של אליהו חכים שנשלח, כעבור שנה תיים, ביחד עם אליהו בית-צורי, להרוג בקאהיר את הלורד מוין.

שליחיו של יהושע כהן הביאו עימם לחיפה מדי קצין פולני בשביל יצחק שמיר, ומדי נוטר לאליהו גילעד. השניים יצאו מהיפה: "לבשתי את המדים האלה.

בזו הלשון: בתנועה כפי שהיא היום, אין לי מקום, וכלי התנועה אין ערך לחיי."

ומסיף יעקב בנאי בסיפרו: "ואו החי לים מיכאל החלטה גורלית. הוא הבין, שאדם זה מסכן את כל עתיד המחותרת וקיומה. באחד הימים אסף 13 איש, מהי אחראים כסניפים או במחלקות. ישבנו בחולות כתיים. כפני קביעה זו מסר מיכאל על השתלשלות העניינים, על התפרי ציונותי המסוכנות של שאול, על ההרס הצפוי לאירגון. שאול התנגד לכל פעולה נגד השלטון. התנגד לפעולות-הסברה. כל מעיניו ותבועותיו היו נתונים לי-ישרוים פנימיים. הוא דרש לחסל אחי-ים מראשי המפלגות והאירגונים הירוי

יהושע כהן ביום הראשון

דיברתי פולנית רהוטה ויומנית..."

ביום, ודאי כבר התכונן לבצע את הע מעשים. "אך מיכאל הקרימו. הוא הודיע לגרא (נתן ילין-מור), שישב במעצר, על הסכנה שבשתנהגותו של שאול, ועל ההחלטה לחסלו. אך אי-אפשר היה לחכות לתשובה כה זמן רב. המצב החמיר. במיכתב השני הודיע מיכאל לגרא על ביצוע פסק-הדין. שני המיכתבים נתקבלו ביחד. ובפגישה על החולות הקריא מיכאל גם את תשובתי של גרא; אישור המעשה ועידוד לממשתי כים. ביצוע פסק-הדין לא היה קל, כי שאול היה נזהר. ואף על פי כן הוא בוצע. מיכאל מסר את הדברים בכל כובד-הראש והרגשת-האחריות. כסיום אמר, שהוא נד לתת את הדין על ההחלטה, אם יודרש, ובו במקום. ההחלטה והביצוע אישרו פהי אחר..."

יצחק שמיר דיווח לנתן ילין-מור, ש-העובר בינתיים ממחנה-המעצר מיוזע למחנה-המעצר בלטרון, על פגישות ופועי לזיות. בין השאר הוא כתב, לפי זכרונו של ילין-מור: "עוד הודיע לי מיכאל, כי קיים פגישה עם ישראל שייב והכנים אותו לעבודת המחותרת. גם עם גנחם מגין נפגש, אך ממנו יצא במספיק-מש. כגון

שאל אותו, אם סבור הוא שכמה אקדחים עלולים אפשר לגרוש את הבריטים מן הארץ. לפי הרשם של מיכאל, העריך כגון באיתה עת את פעולתה של מיפלגה חוקית, והיה נכון לקחת חלק מרכזי בה..."

המחר לאיש מחותרת

והירות ובקפידות, אירגן מהתוץ יצחק שמיר את בריחת 20 לוחמי המחותרת ממחנה-המעצר בלטרון. אנשי הלח"י שבלטרון חפרו מינהרה, תוך תני אום עם מיכאל. בליל הבריחה המתין לא הרוק ממחנה-המעצר אוטובוס, נהוג ביד אחד מחברי המחותרת. בין הנמלטים היה גם נתן ילין-מור. בריחה זו היממה את השלטונות הבריטיים, והבהירה להם ש-לח"י או ה, שטרניסטיים, כפי שהם סגנו בידי השלטונות, מתעצמים מחדש.

כמה ימים לאחר הבריחה מלטרון הוחלט לזוותר על השם, האירגון הצבאי הלאומי בישראל. מעל לאירגון החדש — "לוחמי חרות ישראל" — פורקו כל הגיי-נונים הצבאיים הרוויזיוניסטיים. לא היה מפקד ולא מיפקדה, לא גונדרים ולא סמלים, כפי שהיה נהוג באצ"ל עד לשנת 1948. במקום ההירארכיה הוקם מרכז, שהחברים בו היו יצחק שמיר, נתן ילין-מור וישראל אלדד.

יצחק שמיר נטל על עצמו את בניית התשתית והאירגון של לח"י, ילין-מור את המגעים החיצוניים, וישראל שייב את תעמולת האירגון. הקונספירציה המחותרת תית הגברה, בהתאם להנחיותיו של מיכאל, עד לרמות גבוהות ביותר. עד כדי כך שלעיתים נערכו פגישות המרכז בעזרת חליפת מיכתבים, כך שלא יקרה ש-שלושת חברי המרכז יהיו ניתנים ביחד לתפיסה בידי הבריטים.

חברי המרכז שינו את צורתם החיצונית. סיפר על-ידי יצחק שמיר, שנים מאוחר יותר: "הפוזיית את עצמי לאיש דתי מובהק: גידלתי זקן ארוך. התהלכתי כל הזמן עם קפוטת ארוכה. חמשי מיגבעת שחורה, גרולה כזאת. כך הייתי ארבע שנים. עברתי מאות פעמים דרך מחסוי מים בריטיים בשעות קריטיות ביותר, לא חר פעילות... ומעולם לא העלו הבריטים על דעתם מיהו האיש שמאחורי המסווה..."

באותה תקופה פגש יצחק שמיר את שרה לוי, לידת בולגריה, שבגיל 14 הצטרפה לבית-י, והגיעה ארצה בשנת 1941, בספינה האחרונה שיצאה באופן בלתי-לגאלי מאירופה. שנה וחצי שהתה שרה בקפריסין במעצר בריטי, ואחר-כך הועברה למחנה-המעצר בעתלית, ושחררה רק ב-1942. היא הצטרפה מייד ללח"י, וכינויה היה, "שולמית" — כינוי שבדומה לאנשי מחותרת רבים הפך, במהלך השנים, לשמה החוקי.

שולמית שימשה קשרית ליצחק שמיר בחדר שבו התגוררה שולמית, ערך יצחק את פגישותיו. סיפרה על-ידי שולמית: "טבעי היה שבקלי-הבית החלו להשיר, ספרו שאני זונה, ויום אחד הביאיני לי מיטרה. הודיתי בנות שהרי כך היה, כמובן, נח יותר מאשר להיתפס כחברת מחותרת..."

מאוחר יותר עברו שולמית ויצחק שמיר להתגורר בירושלים. היה זה בתקופת המרצחו של הלורד מוין, והיא סיפרה: "כולנו הסתבכנו עם נשק, מתוך החלטה שלא נאסר, אלא נתגונן במקרה הצורך. כירושלים נרשאה, וזאת גם כנגיבה זכ-היפזון. מייד לאחר הטבח הקצר חזר יצחק למחבוא, ואני לפעולה..." בראיון עיתונאי שהעניק יצחק שמיר לפני כמה שנים, הוא סיפר: "במחותרת היה לנו ויכוח נוקב, אם מותר לאנשי מחותרת, שחבר מתהפכת על צוואר-השם — לשאת נשק, ולהביא ילדים לעולם. אני הכרעתי בוויכוח הזה: מותר — והוכח: המאבק יהיה קשה, ממשיך, ארוך — עלינו לחיות את כל חיינו המלאים בתוך המחותרת..."

בגין גינה את רצח מוין

ישראל שייב (אלדד) נעצר באורח טיפשי על-ידי הבריטים. לאחר סירוב לעזוב את מקום-עבודתו כמורה, הוא נפגע בניסיון-בריחה מידי שובי, ושבד את עמוד-השירה שלו. עם מעצרו החל מיכאל מתכנן את חילונו מידי שובי. בספר (המשך בעמוד 38)